

УДК 025.21(051)+027.54(477-25)

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ВІДБОРУ НОВИХ НАУКОВИХ ЖУРНАЛІВ ДО ФОНДУ НАЦІОНАЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ ІМЕНІ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО

Олена СОКУР

*Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського,
пр. 40-річчя Жовтня, 3, м. Київ, 01039, Україна*

У статті розглянуто основні принципи відбору нових наукових журналів до фондів наукових бібліотек на прикладі Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (НБУВ). Наголошено на перевагах використання сучасних технологій при формуванні фонду наукових журналів, визначено критерії відбору електронних наукових журналів до фондів НБУВ; висвітлено проблеми, які виникають при переорієнтуванні бібліотек на нові джерела інформації.

Ключові слова: відбір, доступ, комплектування, наукові журнали, програмне забезпечення.

Нова роль наукової бібліотеки в інформаційному суспільстві, коли поширення знань завдяки новітнім технологіям розширює можливості бібліотечної діяльності, зумовлює перетворення її на інформаційний центр. До традиційних функцій бібліотек додалися нові, що полягають у забезпеченні доступу до електронних ресурсів бібліотечних фондів не тільки реальних відвідувачів, а й віртуальних; створення власних електронних інформаційних ресурсів; участь у розробці нових підходів до організації інформації та створення баз знань. Переорієнтування на нові форми і методи роботи спричиняється до адаптації базових понять у комплектуванні до сучасних умов і підвищення його на новий рівень розвитку.

Серед великої кількості джерел інформації належне місце займають наукові журнали (НЖ). Фонд НЖ Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (НБУВ) постійно поповнюється, залежно від інформаційних потреб читачів, появи нових назв тощо. НЖ є дієвим засобом розповсюдження наукових досягнень, надійним джерелом для плідної роботи вчених і спеціалістів усіх галузей і напрямів розвитку науки, освіти, виробництва. Новизна й актуальність, оперативність надходження до читача, спрямованість на відносно постійне коло споживачів – усі ці риси обумовлюють використання періодичних видань як джерела інформації.

Багатопланові зміни, котрі відбуваються останнім часом у бібліотечній справі, позначилися на процесах формування сукупного документного фонду НБУВ, потужною складовою якого є фонд НЖ. Із появою електронних джерел інформації змінилися підходи до комплектування. Якщо раніше Бібліотека повинна була мати якнайбільше НЖ із пріоритетних галузей знань, то сьогодні достатньо наявності доступу до світових інформаційних ресурсів. Отже, головним завданням комплектування НБУВ є: розв'язати питання визначення і реалізації принципів відбору НЖ, які містять найоперативнішу наукову інформацію та є, з одного боку, складником стратегії формування документного фонду країни, з іншого, – самостійним об'єктом бібліотечнознавчого дослідження.

Найскладнішими проблемами сьогоднішнього централізованого комплектування є: уточнення, доповнення і розробка нових критеріїв, за якими здійснюється відбір НЖ до фонду НБУВ за різними джерелами. Але концептуальні завдання залишаються традиційними:

1. Що і скільки комплектувати:
 - об'єми комплектування;
 - тематично-видовий склад фонду НЖ;
 - вибір носія інформації.
2. Джерела комплектування:
 - аналіз переваг і недоліків традиційних джерел;
 - пошук нових джерел комплектування.
3. Технологія та методи процесу формування фонду НЖ:
 - традиційні;
 - автоматизовані.

Раціональне вирішення цих завдань залежать від технічних змін, що відбуваються у системі видавничої справи та книгорозповсюдження, мети та цілей, які стоять перед Бібліотекою як головною книгозбірнею держави.

Сучасні принципи відбору нових НЖ до фонду НБУВ такі:

1. Об'єм фінансування.
2. Вивчення читацького попиту.
3. Пріоритети у науково-технічному й інноваційному розвитку України.
4. Відповідність видання тематичному профілю Бібліотеки.
5. Авторитетність видавництва у науковому середовищі та час існування НЖ на інформаційному ринку.
6. Цінові пропозиції на друковані й електронні версії НЖ.

Останнє десятиліття характеризується бурхливим розвитком електронного видавництва у світовому масштабі. Найбільші світові виробники наукової інформації від традиційних друкованих форм перейшли до надання доступу через Інтернет великої кількості НЖ. Без сумніву, НБУВ цікавлять передовсім ресурси, що мають друкований аналог і мережеві видання, які було переведено з друкованої версії в електронну, оскільки вони у віртуальній формі не зазнають істотних змін, як власне електронні часописи. Але значній кількості електронних НЖ, які не мають друкованого аналога, притаманна особлива історична, культурна та наукова цінність. Отже, одним із найгостріших залишається питання вибору між друкованою та електронною формою НЖ, що є дуже важливим, оскільки на комплектування друкованих НЖ Бібліотека витрачає значну частину коштів свого бюджету, а фінансове становище з кожним роком ускладнюється. Також застосовувати традиційні методи комплектування й використання фондів електронних НЖ неможливо, позаяк вони мають іншу форму та властивості.

Відбір електронних НЖ до фонду НБУВ здійснюється на основі оцінки інформації, що міститься у ньому, її своєчасності та попиту. Якість змісту визначається авторитетністю, повнотою та релевантністю видання. Необхідною умовою є аналіз видань із точки зору програмного забезпечення, наявність обладнання та умов для надання доступу, можливість купівлі чи отримання у тимчасове користування.

Підходи до вирішення шляхів пошуку електронних НЖ та надання їх користувачам-науковцям, на нашу думку, варто розділити на такі:

- ◆ удосконалення технологій пошуку НЖ у мережі, обробки та надання користувачу у єдиному форматі;
- ◆ об'єднання бібліотек у наукові консорціуми з метою отримання пільгових умов доступу;
- ◆ виробництво науковою бібліотекою власного електронного продукту.

Сучасні тенденції з перетворення наукових бібліотек в інформаційні центри, які забезпечують користувача, передовсім, електронною інформацією, не зменшують потреби друкованих НЖ. Відмовитися від комплектування друкованих журналів при наявності їх електронних версій або зберігати і надавати читачеві те чи інше за вимогою – складне завдання, вирішення якого залежить від багатьох чинників і вимагає виваженого й системного підходу. Залучення та оптимальне поєднання традиційних видань, інтерактивних баз даних і часописів на компакт-дисках сприятиме ефективнішому інформаційному обслуговуванню науковців, спеціалістів, студентів тощо.

Реалізація запропонованого підходу до відбору НЖ дозволить, на нашу думку, вирішити такі завдання:

- оптимізувати виконання Бібліотекою депозитарної функції;
- забезпечити доступ читачів до світових джерел інформації;
- сприятиме популяризації Бібліотеки як інформаційного центру країни;
- дозволить уникнути інформаційного шуму та перевантаження фонду великою кількістю некомплектних і малозапитуваних журналів;
- відслідковувати ті НЖ, які подолали період становлення, перетворилися у авторитетні часописи і сьогодні відповідають нормативним вимогам держстандартів та задовольняють інформаційні потреби вчених і фахівців усіх галузей вітчизняної науки та виробництва.

MAJOR PRINCIPLES OF SELECTING NEW SCHOLARLY JOURNALS AT VERNADS'KYI NATIONAL LIBRARY OF UKRAINE

Olena SOKUR

*The Vernads'kyi National Library of Ukraine,
3, 40-richchia Zhovtnia Av., Kyiv, 01039, Ukraine*

The article discusses major principles of selecting new scholarly journals for research libraries as exemplified by the Vernads'kyi National Library of Ukraine (NBUV). The emphasis has been laid on the advantages of employing new technologies while developing the stock of scholarly journal. The paper also discusses the criteria for selecting electronic scholarly journals for the stocks of NBUV; the light has been shed on the problems which arise while reorientating the library to new sources of information.

Key words: selection, access, integration, scholarly journals, software.

Стаття надійшла до редколегії 18.05.2006

Прийнята до друку 23.06.2006